

Skulle Gud då ha sagt? – Bibelsyn i det 21:a århundradet

Intro: Varför en dag om bibelsyn?

”Många gånger och på många sätt talade Gud i forna tider till våra fäder genom profeterna, men nu vid denna tidens slut har han talat till oss genom sin Son, som han har insatt till att ärva allting liksom han också har skapat världen genom honom.” Heb 1:1-2

Kristen tro bygger på

- det inspirerade Ordet (Skriften)
- det inkarnerade Ordet (Sonen)

Idag är det inspirerade Ordet dubbelt utmanat genom:

- upplysningens enbart inomvärldsligt perspektiv, vilket utesluter uppenbarelse och under
- postmodernismens förskjutning från författarens intention med texten till textens funktion för läsaren

Resultat: utanför kyrkan har Bibeln kvar endast en litterär betydelse och inom kyrkan råder förvirring och osäkerhet om synen på Bibeln.

I. Uppenbarelse – vi tror på en Gud som vill kontakt

Gud är angelägen. Han har uppenbarat sig på många områden, i både den allmänna och särskilda uppenbarelsen. Gud möter oss i skapelsen, i människan, i historien, i kyrkan, i Bibeln ... Viktigt med bred syn på uppenbarelsen.

Vid otydligheter och (till synes) motsägelser: Vem/vad har tolkningsföreträde? Vad är Bibelns roll?

II. Bibeln – en mänsklig bok

Bibeln är människors ord:

- skriven av minst ett 40-tal olika människor (de flesta böckerna bär författarnas namn, dvs. det är deras böcker, inte bara Guds)
- skriven under en tidsperiod av kanske 1500 år (mellan Mose 1400 f kr till Johannes 90 e kr)
- skriven i nästan alla tänkbara stilarter och genrer (historiskt återberättande, poesi, profetia, visdomslitteratur, apokalyptik ...)
- skriven med en tillkomsthistoria som liknar andra böckers tillkomsthistoria (efterforskning, val av perspektiv och struktur, reaktioner på konkreta situationer, konstnärligt skapande ...)

Alla är överens om att Bibeln är människors ord. Frågan är i vilken mening Bibeln också är Guds Ord?

III. Bibelsyn – vad är alternativen?

Alla kristna använder ofrånkomligen tre grundläggande storheter. Bibeln: alla kristna kyrkor/andliga strömningar läser Bibeln. Förnuftet: alla måste använda förnuftet för att läsa och förstå Bibeln. Traditionen: alla står i traditioner som påverkar förståelsen av Bibeln.

Den mest grundläggande kategoriseringen av bibelsyner utgår från den inbördes kategoriseringen av dessa tre storheter; vad är den yttersta auktoriteten som ges tolkningsföreträde framför de andra?

Den yttersta auktoriteten är

1. Evangelikal syn: Bibeln ("Skriften allena")
2. Katolsk syn: den av läroämbetet sanktionerade traditionen
3. Liberal syn: det av samtiden präglade förnuftet

Ingen hemlighet att jag ser två av dem som återvändsgränder:

Liberal bibelsyn: frihet från Bibelns undervisning.

Katolsk bibelsyn: bunden till kyrkans lärouttalanden.

Evangelikal bibelsyn: Bibeln är en unik informationskälla (ger den kunskap vi inte har utifrån oss själva eller utifrån vår samtid), samtidigt som Bibeln utgör ett unikt korrektiv till vår egen individuella och gemensamma felbarhet som kristna och ett underbart nådemedel genom vilket Gud verkar i våra liv. Bibeln har auktoritet och tolkningsföreträde.

En utförligare kategorisering i bibelsynsalternativ kan se ut så här:

1. Liberal bibelsyn = inte uppenbarelse

Bibeln är inte Guds Ord; den är människors ord om Gud och därmed felbar.

2. Existentiell bibelsyn = Instrumentell uppenbarelse

Bibeln kan bli Guds Ord. Som människors ord är det felbart.

3. Centrerad bibelsyn = Innehållslig uppenbarelse

Bibeln innehåller Guds ord. Felfri i sitt centrum, felbar i sin periferi.

4. Evangelikal bibelsyn = Inspirerad uppenbarelse

Bibeln är Guds Ord och därmed felfri.

5. Katolsk bibelsyn = Institutionell uppenbarelse

Bibeln är Guds ord, och därmed felfri, men den ska förstås utifrån traditionens/läroämbetets uttolkning.

6. Fundamentalistisk bibelsyn = Isolerad uppenbarelse

Bibeln är Guds Ord och därmed felfri, men den tolkas frikopplad från sitt historiska, kulturella och språkliga sammanhang.

IV. Varför en evangelikal bibelsyn?

Tre skäl:

För det första därför att en evangelikal syn bejakar de väsentliga poängerna i de andra alternativen.

En evangelikal bibelsyn bejakar att Bibeln är en mänskligt och kulturellt präglad bok (liberal bibelsyn), genom vilken Gud handlar och talar idag (existentialistisk bibelsyn). Bibeln har ett tydligt centrum och en bred periferi, där allt inte är lika viktigt (centrerad bibelsyn) och den ska tolkas i dialog med hur Guds folk har läst och förstått den genom historien (katolsk bibelsyn). Samtidigt är Bibeln verkligen Guds inspirerade Ord, som talar sant i allt (fundamentalistisk bibelsyn).

En evangelikal bibelsyn avvisar samtidigt den liberala bibelsynens begränsade verklighetsuppfattning, den katolska bibelsynens auktoritära kyrkosyn och den fundamentalistiska bibelsynens irrationella, vetenskapsfientliga och kontextlösa bibeltolkning.

En evangelikal bibelsyn menar att Bibeln samtidigt är helt och fullt Guds levande och sanna ord OCH de mänskliga författarnas egna ord.

För det andra – och helt avgörande – därför att en evangelikal bibelsyn bäst gör rättvisa åt Jesus syn på Bibeln. Jag följer här John Stott:

Jesus bibelsyn går att identifiera i hans attityd till GT, i direkta påståenden: "Jag har inte kommit för att upphäva ..." Matt. 5:17-19, "Om ni inte tror på vad Mose har skrivit ..." Joh. 5:47, "Skriften kan inte upphävas ..." Joh. 10:35, "Ditt ord är sanning" Joh. 17:17.

Jesus bibelsyn går att identifiera i hans attityd till GT, i indirekta påståenden, i undervisningen när han utlägger GT, Matt. 5:21ff, Luk. 24:27, i diskussionerna: "Vad står det skrivet?" Matt. 12:3, Luk 10:26, i kampen när han lever av Skriftens ord, Matt. 4:1-11, Luk 23:46.

Jesus såg GT som Guds ord, sant, tillförlitligt, livsavgörande.

Jesus förberedde NT, genom att utse apostlar: befullmäktigade ombud, med auktoritet att tala å hans vägnar: Matt 10:40 och med speciellt löfte om Anden: Joh 16:12-15.

Jesus förberedde NT och gav det sin auktoritet.

Är detta ett cirkelargument? "Vi vet att Skriften är inspirerad eftersom Jesus, Guds Son, påstår det. Och vi vet att Jesus är Guds Son eftersom den inspirerade Skriften påstår det."

Ingen cirkel! Vi läser evangelierna som historisk källa, utan specifik bibelsyn. Vi kommer till tro på Jesus som Herre, utan specifik bibelsyn. Sedan söker vi efter Jesu övertygelse om Bibeln - och får en tydlig bibelsyn av honom!

Vi tror inte att Bibeln är inspirerad bara för att Bibeln säger att den är inspirerad. Vi tror att Bibeln är inspirerad därför att vi tror på Jesus – vilket vi har goda skäl att göra oberoende av någon bibelsyn – och Jesus ger auktoritet åt GT & NT. Och GT & NT talar om inspiration.

Poäng: Bibeltro är en följd av Jesustro!

För det tredje därför att det stämmer med bibelböckernas egna anspråk.

Bibelböckernas anspråk finns inte i varje bok eller avsnitt, men utspritt finns många anspråk angående texterna unika egenart:

Fyra centrala anspråk i Bibeln:

1. Gud har talat till människor, 2 Mos. 33:11, Hebr. 1:1-3
2. Gud har talat genom människor, Hag. 1:12, 1 Tess. 2:13
3. Gud har befallt människor att skriva ned vad han talat till och genom dem, Jer. 36, Rom 16:26
4. Det nedskrivna är inspirerat av Gud och är därför Guds ord, 2 Tim. 3:16, 2 Petr. 1:21,

Två nyckelord om inspirationen:

”Stå kvar vid det som du har lärt dig och fått visshet om. Kom ihåg vilka lärare du har haft och att du ända sedan dina barnaår är hemma i de heliga skrifterna; de förmår ge dig den kunskap du behöver för att bli räddad genom tron på Kristus Jesus. Varje bok i skriften är inspirerad av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv, så att den som tillhör Gud blir fri från sina brister och rustad för alla slags goda gärningar.” 2 Tim 3:14-17

Inspiration: grekiska ordet är ”utandad”. Innebörd: varje bok i Skriften kommer från Guds mun (utandad av Gud).

Inspirationen gäller inte författarna (att de kände sig inspirerade), inte läsaren (att de känner sig inspirerade), utan texterna/böckerna!

”Nu kan vi ännu mer lita på profetorden. Dem bör ni låta lysa för er som en lampa i ett mörkt rum, tills dagen gryr och morgonstjärnan går upp i era hjärtan. Och framför allt skall ni tänka på att man aldrig kan tyda en profetia i skriften på egen hand. Ingen profetia har förmedlats genom mänsklig vilja, utan drivna av helig ande har människor talat ord från Gud.” 2 Petr 1:21

Tre faktorer: människors ord + Guds ord + Ande.

Anden: svaret på hur det samtidigt kan vara människors & Guds ord

V. Varför är den evangelikala bibelsynen ifrågasatt idag?

Två skäl: de bakomliggande förutsättningarna ifrågasätts utifrån och den egna helhetssynen tappas bort inifrån.

För det första de bakomliggande förutsättningarna ifrågasätts utifrån. Norman Geisler säger: "Evangelikala teologer tror att Bibeln är en ofelbar, absolut sann kommunikation på mänskligt språk som kommer från en oändlig, personlig och moraliskt fullkomlig Gud. Denna tro förutsätter att många saker är sanna – och de flesta av dessa sanningar utmanas av vår nuvarande kultur."

Några bakomliggande förutsättningar för en evangelikal bibelsyn:

- Metafysiken: Det finns en personlig Gud.
- Det övernaturliga: Gud har skapat världen & ingriper övernaturligt i dess historia.
- Uppenbarelsen: Gud har visat sig i allmän & särskild uppenbarelse.
- Språk & logik: Guds särskilda uppenbarelse bygger på språk och logik.
- Hermeneutik: Guds särskilda uppenbarelse är åtkomlig och meningsfull.

Vi måste börja argumentera för dessa bakomliggande förutsättningar.

För det andra tappar vi ofta bort ett teologiskt helhetsperspektiv på Bibeln.

Vi måste hålla samman allmän och särskild uppenbarelse. Gud motsäger inte sig själv. Därför kan verkligheten och Bibeln ytterst sett inte vara på kollisionskurs, eftersom de har samma källa. Vetenskapen (vår tolkning av den allmänna uppenbarelsen) och teologin (vår tolkning av den särskilda uppenbarelsen) kan förstås stå i konflikt och då måste vi i ödmjukhet vara beredda att ompröva våra tolkningar. Vi måste läsa verkligheten i ljuset av Bibeln och Bibeln i ljuset av verkligheten.

Vi måste hålla samman historien och Bibeln. Uppenbarelsen i historien (händelserna) och uppenbarelsen i Bibeln (återberättandet och den auktoritativa tolkningen av händelserna) har samma källa.

Vi måste hålla samman mänskligt och gudomligt. Inspirationen innebär inte diktamen; varje ord är skrivet av människor, men under Andens inspiration, så att de ord som människor i frihet skrev är just de ord som Gud ville kommunicera.

Vi måste hålla samman propositionellt och personligt. Det finns ingen konflikt mellan att Gud uppenbarar sanningar om sig själv och att han uppenbarar ... sig själv.

Vi måste – å andra sidan – skilja mellan bibelsyn och bibeltolkning. Paul D. Feinberg skriver: Ofelbarhet (inerrancy): "påståendet att när alla fakta är kända kommer skrifterna, i de ursprungliga manuskripten och korrekt tolkade, visa sig vara utan fel i

allt som de hävdar, med hänsyn till graden av precision som avsetts, oavsett om påståendet gäller läran, historia, vetenskap, geografi, geologi, etc."

Notera att Feinberg hävdar ofelbarhet och anger fyra nödvändiga kvalifikationer för vad ofelbarheten innebär:

1. Kunskap: "när alla fakta är kända"
2. Textkritik: "de ursprungliga manuskripten"
3. Hermeneutik: "korrekt tolkade"
4. Författarens avsikt: "med hänsyn till graden av precision som avsetts"

Avslutning

För den kristna församlingen är det av avgörande betydelse att vi hittar tillbaka till ett frimodigt, välgrundat och självklart förtroende för Bibeln som Guds Ord, sant och livgivande till sitt innehåll. Som Lausannedeklarationen uttrycker det:

"Vi bekräftar vår tro på både Gamla och Nya testamentets gudomliga inspiration, sanning och auktoritet i dess helhet, såsom Guds enda skrivna ord, utan fel i allt som det påstår och det enda ofelbara rättesnöret för tro och liv."

Eller med Lukas ord när han beskriver Paulus åhörare i Beroia:

"De tog emot ordet med stor beredvillighet och forskade dagligen i skrifterna för att se om allt detta stämde. Många av dem kom till tro, liksom åtskilliga ansedda grekiska kvinnor och män." Apg 17:11-12